

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartoli Consilia, Quæstiones, & Tractatus

Bartolus

Lugduni, 1567

Tractatus de fluminibus, seu Tyberiadis, [et] alluuionis, domini Bartoli a
Saxoferrato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-96124](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-96124)

Tractatus Bartoli

8 Ripae que sunt in fundo, qualiter mensurentur.
9 Locus autem sulcorum que est annalis ratione culture vel aque de-
riuande non mensuratur.
10 Fovee agri dicuntur fieri ad perpetuam utilitatem.
11 Montes regulariter sunt inculti, et magne magnitudinis.
Colles vero mediocri altitudinis, et culti, et distinguuntur mons
a colle estimatione circumcolectum.
12 Vallis dicitur locus montibus, vel collibus circumdatus.
13 Planus dicitur quando est latus, et partes sunt equales.
14 Vallis qualiter a plano distinguatur.
15 Aequalitas in plano qualis esse debeat.
16 Planus quando dicitur notabiliter in viam partem pergere.
17 Fosse agrozum et ripe viarum que sunt in plano, plani sunt.
18 Stratum puniens factum in plano et verberis, habet locum in
facto in fossis agrozum vas et ripis plani.
19 Factum in loco, in quo propter attractionem aqua versus flu-
men vergit, an dicitur commissum in plano et verberis.
20 Agro.
21 Ripa.
22 Fosse.
23 Vallis.
24 Planus.
25 Stratum.
26 Fosse.
27 Ripa.
28 Vallis.
29 Planus.
30 Stratum.
31 Fosse.
32 Ripa.
33 Vallis.
34 Planus.
35 Stratum.
36 Fosse.
37 Ripa.
38 Vallis.
39 Planus.
40 Stratum.
41 Fosse.
42 Ripa.
43 Vallis.
44 Planus.
45 Stratum.
46 Fosse.
47 Ripa.
48 Vallis.
49 Planus.
50 Stratum.
51 Fosse.
52 Ripa.
53 Vallis.
54 Planus.
55 Stratum.
56 Fosse.
57 Ripa.
58 Vallis.
59 Planus.
60 Stratum.
61 Fosse.
62 Ripa.
63 Vallis.
64 Planus.
65 Stratum.
66 Fosse.
67 Ripa.
68 Vallis.
69 Planus.
70 Stratum.
71 Fosse.
72 Ripa.
73 Vallis.
74 Planus.
75 Stratum.
76 Fosse.
77 Ripa.
78 Vallis.
79 Planus.
80 Stratum.
81 Fosse.
82 Ripa.
83 Vallis.
84 Planus.
85 Stratum.
86 Fosse.
87 Ripa.
88 Vallis.
89 Planus.
90 Stratum.
91 Fosse.
92 Ripa.
93 Vallis.
94 Planus.
95 Stratum.
96 Fosse.
97 Ripa.
98 Vallis.
99 Planus.
100 Stratum.

esset, eadem ratione predicta vera nisi aliter actum sit expressi-
vel tacite, id quod, s. primo, de pericul. et comodo rei vendi.
Dico autem tacite, puta, si ad mensuram aliquod predium ven-
deretur montuosum, fagiosum, vel plagiosum seu riposum, licet
enim hoc proprie agri non potest, tamen mensura dicitur, sic enim
9 non videbitur. De concantate vero sulcorum, qui sunt in
nalis culture, vel aque deriuande, vt ff. de aqua plu. arc. l. i. s. si
eo opere, dico in mensura rationem non habendam, quoniam in
la non est forma agri perpetua, sed culture causa factum. Item
10 et vero agri ad perpetuam utilitatem fieri dicuntur, vt ff. de
pen. in reb. dot. fa. l. impense. Et autem, quod dicitur predium op-
torum est riposum, vel plagiosum esse mensurandum, contra-
cere videtur quod dicitur ripam et loca que ripe cedunt, p. si
posse vendi. Sed respond. omnia loca que a plano incipiunt ver-
gere versus aquam, intelligendum est propter alluionem et
gere, si enim intra duos montes vadat flumen non omnes pen-
ditie montis dicuntur ripe, quoniam naturaliter vergent versus
a sus aquam, vt not. in d. l. pen. de sum. l. huius gratia. Et quod si
11 planities, intelligendum est. Ad quod sciendum est habitatio-
ritia eorum que plane opponuntur, vt mos, vallis, collis, et simi-
lia, mons locus altus est, l. si edes, s. de ferui. v. b. p. d. quod in
tendo de magna altitudine, quod dicitur dicitur autem mons
secundum Hugucionem, et Papiam a mouendo per contra-
rium: quia non mouetur quod intelligi non de ea immobilitate
te que vniuersae terre congruit, sed quod non mouetur, scilicet per
culturam, id est, non colitur, terra enim que colitur, bene mou-
tur. Durat igitur mons vsq. ad locum quo colit incipiunt ver-
ditie. Igitur montium appellatio non continetur, quia ibi ter-
minatur mos, et ita vtrum nisi certi loci vsus aliter se habet,
si tamen intra montes essent aliqua culta, montis appellatio-
continetur, sicut pars appellatio totius, vt ff. de rei vend.
l. in rem, s. que cuique. Collis autem ab altitudine montis non
potest. Propter autem collis dicitur a colendo, quasi mediocri-
motes, quia coluntur. Ita exponit gloss. scripturae dicitur super
illo versu. Psalmi. Montes exultauerunt vt arietes, et collis in-
cur agni ouium. Sunt enim montes magne altitudinis, et com-
muniter sunt inculti. Colles vero mediocri altitudinis, et com-
muniter sunt culti. Intelligitur autem collis habere altitudi-
propria non continuatur cum montibus non habitibus ma-
torem altitudinem. Si enim continuarentur, tunc si essent culti,
dicerentur penditiae montium, vt dicitur est, tamen in montibus
partibus locus magne altitudinis: licet cultus dicitur, quoniam
locus parue altitudinis licet incultus dicitur collis. Et dicitur
tur ergo mons a colle, altitudine, vel cultura, vel estimatione cir-
cuncolectus, simile, ff. de sum. l. i. s. j. Vallis vero dicitur locus
f. montibus, vel collibus circumdatus, a vallo vallis, quod est
est quod circumdare, et est locus planus parue vel mediocri ma-
gnitudinis. Planus dicitur a platos, Bece, q. id est, quod
equalitas tenetur Papiam, duo igitur requiruntur, primo q.
si latus. Secundo quod sint eius partes equales, id est, quod
ter plane, ita quod vna aliam non superexcedat, distinguuntur
ergo vallis a plano, circumdatione. Potest enim planus de-
non circumdatus a montibus vel alia altitudine, et tunc
vallis ante non dicitur nisi ab altitudine circumdara, sed
etiam altitudine, q. si sit locus parue latitudinis incultus,
collibus circumdatus, tunc dicitur vallis. Si autem est cultus
rudinis, tunc dicitur planus, hoc autem stat in opinione
lenticum. Differunt etiam qualitate, q. vallis dicitur etiam si
trinitatem. Planus autem equalitatem requirit, equalitatem
15 tem qualis esse debeat, dubitari potest. Huius autem com-
dam partem, que vergit. Huius enim reperitur locus, qui dicitur
ter in aliquam partem non vergat, saltem tamen vt probatur
aqua de monstrat, ideo dicitur sufficere quod non vergat, sicut
de edil. edic. cum edes, notabiliter autem in viam partem ver-
gere probabiliter dici potest, quando in de aqua profluens ver-
tae de terra auferit, ita quod eius vsus, et cultura faciat de terra
rem, ff. de aqua plu. arcen. l. j. s. si. et arg. de edil. edic. l. j. s. si.
16 In his autem multum circumcolectum opi, facit. Fosse agri
rum, et viarum ripe ipsius plani sunt, loquor autem de plano
tali, vt ff. de plano et verberis loquitur. Sicut enim fosse que sunt
in fundo, fundi sunt, ita que sunt in totali plano, plani sunt, p.
dia, s. legatum, de fund. in stru. et statuta que loquuntur de his
que in plano et verberis committuntur, locum haberent etiam
in his, que in dictis foueis committuntur, et ripis committuntur
17 contingeret. Quid ergo, si committeretur in eo loco, quod
propter attractionem aqua versus flumen vergit, an in plano
et verberis dicitur esse commissum? Videtur quod non, licet
penult. ff. de sum. in b. et quo a plano vergere incipit, licet de
ctio, a separationem benotet, vt ff. de action. empti. l. b. v. s. si
finali, ergo ille locus sic vergens est separatus, et distinctus a
plano.

plano
conten
de ripa
traceta
quod al
in vico
mmo et
appellat
flumen a
ne conten
rimetur.
signifi. l.
quod in p
montes
gras pla
non abten
flumen a
p. l. i. c.
Ergo
C. huius
dicitur
collis, vt
Ergo
cu domi
vt quoc
dicitur
Papia c
vallis.
Ad huc
non acc
Locus f
Hof
vire dom
vno per
lego. ac
pugnae
item si v
quia si tu
ctaret al
re quo tu
s. p. tere
aliquem i
viam tunc
ram, qui
tunc, et q
dia et in-
tur, sicut
quod priu
dices, si al
viam in h
vt hinc
tunc
noventi
j. h. p.
dicitur
cet nam
colore, s
licet ita d
licet ita d
admo feru
p. l. i. c. m
et in altit
infirma. s. j.

Tractatus Bartoli

rerum domi. l. Bartius. hoc autem nil addedo recedit, sed ab eo recedit naturali impulsu. Istud autem incrementum quod quandoqz ripa naturaliter excrecente contingit, dici potest aliuio: qz latens incrementum est, quando vero ruina vel terre motu contingit potest dici incrementu aliei recedentis de quo dicemus in tertio libro huius operis, cum enim repente fluit, alluio non est. De lacu vero, z stigma dicendum est, qz quando lacus, z stigma sunt priuata, tunc no est dubium, qz per alluio nem no vni detrahatur nec alij addit: sed locus ille, qui inundatur aqua lacus, vel stagni, etiaz ita inundatus remanet eius, cuius primo erat, vt ff. de acqui. rer. do. l. lacus. de aqua plu. arc. l. vici nus. s. fin. Quidam lacus, z stigma sunt publica, z hoc duobus modis, quandoqz enim sunt publica, id est, Reip. z ibi nullus piscatur, nisi cui Respu. commiserit, vt in lacu Perusino, tunc idem, quod si essent priuata, vt ff. de contrahen. emp. l. sed Zelusus, quedam sunt publica, vt in vsu publico, per eum enim quis libet piscatur ad placitum, tunc addit z detrahatur per alluio ne sicut fluminis publica, vt ff. de verb. signi. l. litus. z ff. vt in flumi. publi. na. l. i.

ADDITIONES.

- a Et si queratur. Plures questiones de fossatis vide per Feli. in c. Rodolphus, de rescrip. z vide Bar. in l. pedia. s. si ita lega tum z ibi scripsi in apol. mea. ff. de fun. instru. l. 2. b Ripam fluminis. Vide plene per do. Alex. in consil. xliiij. in vi. volu. incipi. omisso argumentis, vbi plene ponit de doctrina Bar. hic, z est duplicatum in consil. cxx. in secundo volu. z idem Bald. in rub. ff. de rerum diuisione, in vij. columna, in fin. z seq. l. 2. b.

- 1 Adiecta dicuntur que ita adijciuntur vt vniantur. Quicquid alluioe adijcit, z vniatur padio nostro, nostrum est. 2 Proiectum per flumen in agrum nostrum, nostrum non est, sz conceditur occupanti.

3 Arena adiecta alluioe fundo nostro, nostra est.

4 Adiecerit. Adiecta dicuntur ea, que ita adijciuntur, vt vniantur, vt ff. de rei vendicat. l. in rem. s. item que cuiusqz. Amri autem dicuntur, quando partes inuicem coheret. apparet enim euidenter id quod per alluio nem additur alteri padio coherere, si quid autem sit quod adijciatur, ita quod coheret sive terra, sive lignum, sive es, nostrum erit. 2 Illud autem quod per flumen in nostrum proiectum, qd no coheret, licet nullius sit, tamen nostrum non est, sed occupanti coheretur, vt patet in apibus z fauo mellis ab apibus facto, vt ff. de acqui. re. domi. l. naturalem. s. apum. Infit. de rerum diuisi. s. apum. Hic etiam apparet qd si fundi non est nisi quod intra se continet, ita qd sit asitum, vt ff. de actio. emp. l. fundi. in prin. fa. cu. ff. de acqui. possel. l. iij. s. heratus. 3 Quid autem dicemus de arena cuius partes inuicem non coheret, an nostra efficiatur. Respo. cum hec materia terra sit, nec cuius sit, appareat, cum ipso fundo confundi dicitur, sicut dicimus pecunia mista cum pecunia, vt ff. de sol. l. si alieni. hoc etiam apparet, quod omnia incrementa fluminum que sunt per alluio nem sunt adiectamenta arenosa. De isto igitur iure, vt s. dixi sic sentio, vt glof. sentio.

5 Iure gentium. Hoc est ius quo omnes gētes vtuntur, vt ff. de iusti. z iu. l. iij. s. si. competit ergo istud ius depositatis, z ceteris qui iura ciuilia perdidit, vt ff. de pe. l. quidam sunt.

- 1 Adiectum alluioe nobis acquiritur ipso iure absque facto hominis. 2 Adiectu alluioe agro, possidetur eo iure, quo possidet ager. 3 Alluio non habet locum in agris limitatis. 4 Agri limitati, dicuntur agri capti ad hostibus, z inter milites diuisi. 5 Territorium vnum si Princeps diuidit inter plures, dicitur ager limitatus, z non habet ius alluiois. 6 Territoria diuersa si diuersis integre assignantur, non dicitur agri limitati. 7 Alluio non tribuit iurisdictionem, sicut tribuit dominium rerum priuatorum, z nu. 9. 8 Iurisdictione est iuris publici. Et qualiter sit iuris publici. 9 Iurisdictione si diuidatur flumine quilibet ciuitas vel dominus habet iurisdictionem in ipso flumine vsque ad medium.

10 Acquiritur nobis. Acquiri nobis intelligitur ad nos pertinere, vt supra dictum est, cum expofuitis verbum nostro, z sit acquisitio ipso iure gētiū absqz alicuius hominis facto, an autem sic acquiri dicatur, vt possideamus, qz per alluio nem adijciatur, dubitari potest, sed cum hoc, z quod adijciatur pars primi agri sit, non nouus ager, puto qd id quod adiectum est, sicut primus ager possidetur, arg. ff. de acquirēda

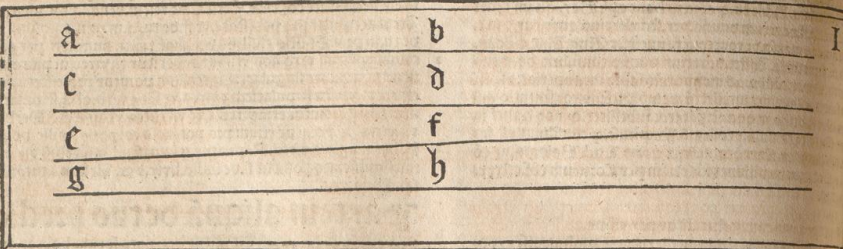
possel. l. iij. in prin. In eadem opinione quis videtur esse, vt recit totum fundum possidere, vt ff. de lega. l. si ex toto, in prin. agris limitatis, vt ff. de acquirēda rerum domi. l. in agris, z ff. de flu. l. s. si insula. Quid autem sint agri limitati, ibidem disciscuntur ex planat, hoc est ager caprea ab hostibus z vniatur quod in publico relicto esset, d. l. in agris, in fi. si ergo Princeps vnum integrum territorium vni assignaret, no erit ager limitatus, vt hic patet, quia non est diuisus. Et hoc vult tertio d. l. in agris. dum dicit qd si ager totus apud Remp. retinetur non est ager limitatus. Sed si vnum territoriu Princeps vni assignaret, tunc agri limitati sunt, nec ius alluiois habet, d. l. in agris, z de flumi. l. s. si insula. ratio huius potest esse, quia postquam Princeps limitate decidit, quātum potest per limitate possideantur, vt semper sciatur quātum habet beneficium Princeps, nec possit dici, quod habuit beneficium habuit de ne, vel dic qd rō est, quia flumina loco censitorum habentur, hoc est illorum officialiu qui propter cōsum accipiūt de iure vniatur, z vniatur alteri sicut vniatur officialis non possunt mutare cōcessio nem factam per principem ita nec flumen, arg. ff. de acquirēda rerum domi. l. ergo, s. penulti. Sed huic rationi contra dicitur, quod postio l. 30. quam facit in Sum. insit. de rer. omni. vbi notat, nouus autem alieus, vbi dicit, flumina habetur loco cōcessio ad eud iudicem z principum, vel iuris auctoritate, id est non habet ius alluiois, qz pro illis pcedis non tenentur solvere factiones, iteō in alio grantantur, vt C. de fun. lib. l. in lib. r. l. Ad hoc non esse rōnem querendam, postquam habemus de determinatione. In agris igitur limitatis non hz locum ius alluiois, z Sed quid, si plura territoria capiatur, z quodlibet territorium parte integrum diuersis militibus assignetur? Respondo non esse agros limitatos, sicut si vni integrum vni assignetur, vt dicitur est, argum. ff. de verb. obligatiō. l. scire debemus, vt dicitur. 6 Quero, si territorium, z iurisdictiones ciuitatum, z episcopi eū sunt diuisa, z terminata per cursum alicuius fluminis, an ius iurisdictionis accipit de iure vniatur, z dat alteri iure domini, ita sicut in iure iurisdictionis? Et videtur qd iurisdictiones no ius iurisdictionis sunt limitate a Principe, ergo videtur agri limitati, d. l. in agris. Et sic dico, qd hoc non apparet, dicam qd iurisdictiones sunt antieque, z a tempore cuius memoria no est, limitate habentur iure constituti per principē, vt ff. de acqui. possel. l. hoc iure, s. ductus aque, z sic videtur limitari. Sed de ratio non est sufficiens, pone enim, quod princeps non diuisit territoria, vel sicut diuisa inuenit, diuisa seruauit: z tunc agri limitati non dicuntur, vt dicitur est. Ad dicamus, quod iurisdictiones mutantur, qz alluio ea que sunt publica in alium non transfer argument. Bartius, ff. de acquirēda rerum domi. Sed hoc obstat quod s. dicitur est super verbo, nostro, qz ea, que sunt publica ea, hoc est ciuitatis, in vsu publico ius alluiois habent, z gratia videndum est, an iurisdictiones sunt iuris publici, an ius iurisdictionis, z si de iustitia z iur. l. i. s. publicum ius, an ius iuris publici, an tanquam ea, que sunt in vsu publico, an ius ea que sunt ciuitatis, vt priuatus possidet. Ad quod dicitur est, quod sicut pater, z filius, dominus, z seruus sunt conuicta iurisdictione est quedaz relatio domini in subditos, ita pater habet ius in filium, ita iura cōtra patrem habet filius, ita pater habet ius in filium, ita iurisdictione subditu quoddam ius petendi iurisdictionem a superiore, z si ille cogat, delinquit, z puniatur, vt in authentica, vt differ. in d. in prin. z ff. z C. de magi. conue. cum si. z istud est ius publici, tanquam ea que sunt in vsu publico, quilibet enim potest a magistratu iustitiam petere, vt dicitur prima, s. publicum ius, de iustitia z iure. Alio modo consideratur iurisdictione prout est in ipso magistratu, ciuitate, vel comite, vel Barone, z isto modo iurisdictione est ius publici eo modo, quo sunt ea, que ciuitas possidet vt ius, quod patet, quia non quilibet de ciuitate vitare sed solum cui Respublica permiserit, z ea, que inde percipiuntur, vt mulctę, pene, banna, z similia ipsius ciuitatis, vel domini limitati tanquam priuata, vt ff. de ius. in loco publici, l. s. hoc interu. liber ciuitati, vel domo, z in ipso flumine vsque ad medium ipsius fluminis terminatis. Et respon. qz sicqz omnia, que sunt in confinio sunt cōmunia, eorum qui ab vtraque parte possident, vt lar. dot. ff. cōmuni diu. de aqua plu. arcen. l. iij. s. paterca. z acquir. rerum domi. l. adeo, s. fin. z sic de omni eo, quod cōmuni flumine, in ipso flumine quilibet habet iurisdictione vsqz ad medium fluminis. 7 Id s. premissis in questione proposita, cum in ipso flumine, z solo ipsius ciuitatis domino, vel alterius loco domo, vel episcopo competit ius iurisdictionis tanquam ius priuati

Tractatus Bartoli

Plane si longiori tēpore.

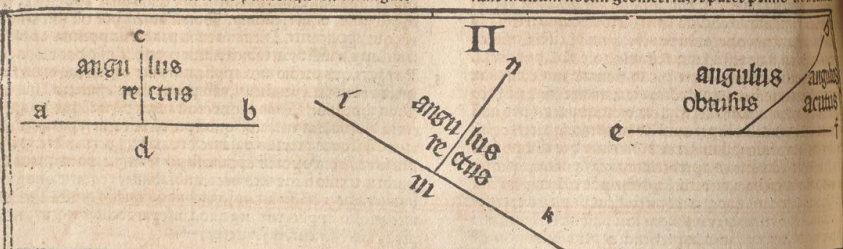
Eandem materiam prosequitur. quando ab initio crusta in meum agrum. vel fundum translata est sine vineone. Si enim ab initio fuerit vnita. vt qd multum cum terra agri mei vnita sit. ita quod nec discerni. nec separari potest. alias possessio mea esset. vt dicitur l. hoc amplius. §. j. de damno infecto. Sed quando ab initio sic vnita non esset. tunc ex post facto fieri potest vnio. et vniri potest. quod si fiat. tunc effectus citur mea. Hoc autem qualiter fiat vni exemplum ponitur. si longiori tempore fundo meo heresit. vt hic in gl. j. in verbo. lo gione tempore dicitur. quidam exponant r. vel r. an. qd glo. reprehendit. Sufficit enim qd tanto tempore stet. quod coalescat arbor in terra. vel si forte crustam non habent arbores. sufficit si rāto tempore steterint qd si ibi arbores essent. coaluissent. ex cur su em tanti temporis presumitur facta vnio terre. z hec est mēs huius litere. Puto etiam quod si intra modicum tempus illa crusta propter pluiam sit dirupta. z cū terra agri mei vnita sit. quod statim sit effecta mea. arg. ff. de glan. legem. l. j. z d. l. hoc amplius. §. j. Et eo etiam tēpore quo cū terra vnitur. fundo meo dicitur acquisita. Et est aduertendum. f. q. 2. §. in acquisitione que

fit per alluionem dictum est. qd acquiritur nobis. hic vero dicitur. qd acquiritur fundo. quod verum est. prout hic glo. dicitur. qd loquitur de eo. quod supponitur quod ipi fundo acquiritur. illud vero quod fundo adicitur. potest domini destinatione possideri. vt fundus separatus a primo. z sic magis personam rei dicitur acquiri. Sed intelligendo. qd hic etiam per criterionon est vis. quia siue acquiratur nobis. siue fundo nostro. licet paratim possidere destinatione nostra. licet paratim arbor coalluerit. an vendicari possit. Hic. hic tenet. qd possit peti arbor in factum. z hec de arboze. Ipla tamen terra postquam vnita est. peti non potest. dicta l. hoc amplius. §. ita demum. de damno infecto. antequam autem coaluerit. ipse dominus potest vendicare. dum tamen de damno infecto caueat. vt dicta lege. hoc amplius. §. finali. ego autem in cuius preiudicium tollata est crusta. possim agere contra dominum. vt ipsaui dicitur. vel pro hereditate habeat. vt lege. preterit. ait. §. fina. ff. de damno infecto. Puto quomodo vnita est. hoc facere non possum. vt dicta lege. hoc amplius. §. primo. verficulo. sed nec ego. Ad figuras igitur vniamus.

Quia circa diuisiones eorum. que per alluionem adiciuntur. que questionibus videtur. quarum doctrinam dare impossibile arbitror. nisi res inspectione oculorum inspiciatur. ideo figuras ad oculum demonstrantes inferui. per quas illa sola docere intendo que communiter ignoratur. z in hoc vtar. aliquibus conclusionibus geometricis. nec hoc quis arbitretur inco gruum. qd omnis scientia ancillatur hinc. Est enim hec Architectica de alio cunctis disponens. vt dicit Aristot. j. Ethic. Sciendum est igitur. qd inter eos qui ex vna parte summis pedia possident. id qd per alluionem adicitur. vel quoquo modo. scz dimittendo insulam vel alueum. commune est pro diuiso. pro modo latitudinis. que latitudo prope ripam sit. vt in §. adeo. z §. insula. hoc autem fit ducendo lineam per directum. per illam partem que adiecta est per alluionem. seu per insulam dimittendo alueum. Ad ostendendum igitur. que sit linea recta super directum ducta facta est ista figura. Sed an linea sit recta. quero tribus modis. Primo an linea sit recta secundum se. z de hoc in figura. Secundo an linea sit recta respectu alterius linee. quam cadit. Tercio an linea sit recta respectu alterius puncti. qui est in angulo

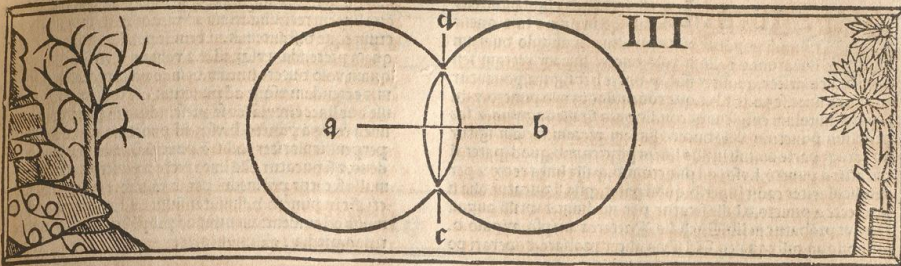
duarum linearum hoc est an recte fecerit angulum per medium de quolibet videmus. De primo dico. qd linea recta fit. scz ab vno puncto ad alium extensio. vt patet in prima linea. a. b. ubi sunt duo puncti. a. b. nam si extendatur prima linea ab vno puncto ad alium. illa linea erit recta. z si vnum filum tēgere in los duos punctos extenderetur in infinitum. tota linea erit recta. vt p. 3. ad sensum. z figura demonstrat. Item secundum est. qd si fuerit aliqua linea super duos pictos eque distantia a primis. vt. c. d. eque erit linea recta. z si in infinitum ille due linee extendantur. nequaquam iungentur. vt ex figura p. 3. ad sensum. Sed si fuerint duo puncti. non eque distantia a primis. sed vnus alterius propinquus prime linee. alius magis remotus est. ut. f. g. h. protrahendo lineam. linea est indirecta secundum se. vt. p. c. d. e. nam pictus. a. est magis remotus a linea. c. d. quam punctus. b. tamen protrahendo illas duas lineas necesse est eas simul iungi. Si vero secundus punctus esset remotus. vt. g. h. (constat enim quod punctus. h. est magis propinquus precedenti linee. punctus. b. est magis remotus) tunc quanto magis ista due linee tenduntur. magis elongantur. vt. patet ad sensum. tamen sunt multum not. in geometria. vt patet primo libro. c. 11.

Hec figura facta est ad ostendendum. quomodo posita vna linea res

cta super aliquo puncto ipsius linee. alia linea recta perpendiculariter. z recte cadit qd cognoscitur. qd quādo super vnam lineam rectam. alia recta z perpendiculariter cadit. tunc vterque angulus rectus erit. Sed si non caderet recte. z perpendiculariter. tunc vnus angulus erit acutus. alius la tius erit. z apertus quasi obtusum ostendat. exemplum primum dicitur. sit linea posita. a. b. z punctus in ea ponitur. c. super illo ducatur linea perpendiculariter. c. d. tunc vterque angulus rectus erit equalis. exemplum secundum dicitur. sit linea posita. e. f. pictus

in ea. g. positus super illo ducatur linea non recte. sed perpendiculariter. vt si flectatur versus punctum. f. sic linea. g. tunc angulus est acutus in illa parte. qua flectetur. z ab alia parte obtusus. Sed dubitatur. si ponatur linea. i. k. z in ea punctus. l. ducatur super illam lineam. m. n. que in nulla parte flectatur. tamen in aspectu non videtur linea recta. quid erit? R. qd non est linea recta prima. i. k. z alia super ea recte cadit. si consideret secundum se. non autem si consideretur respectu quadrature vterius parte. super qua deferbitur. sed ad istud nullus est habendus respectus. sed solum ad lineam positam. z ad illam que super ea ducitur. z hoc est vtile scire ad multa que infra dicitur. vt.

Alia in diuisione de qua tractaturi sumus sepe expedit diuisiones fieri per medium: ideo ad hoc docendum, et demonstrandum, facta est ista figura: ponatur ergo linea recta, a, b, quam volumus dividere per medium, ita quod in ipso libro possit cuius demonstrari. Primo ponam pedem circuli in puncto, a, et ostendam circulum ultra medium lineae, ut ostendit circulus rubeus: deinde ponam pedem circuli in puncto, b, et sic eum faciam circulum equalem primo, ut ostendit circulus azureus, qui duo circuli sese protendant in duobus locis, ut apparet, hancam igitur lineam rectam ab uno dictorum punctorum ubi circuli se praetendunt ad alium, ut ostendit linea, c, d, dico, quod haec linea diuidit lineam ductam per medium, ut apparet et probatur sic, Si ab equalibus equalia adimas, ea, que remanent, sunt equalia, ut dicitur in Euclides. Sed equalis distantia est a puncto, a, usque circumferentiam circuli rubei, qualis est a puncto, b, ad circumferentiam circuli azurei, et per lineam, c, d, que equaliter admittit ab utraque parte per distantiam: ergo patet quod illud quod remanet de

linea, a, b, ab utraque parte, est equalis: sic linea, c, d, eam secat per medium. Item ex predicta figura apparet alia demonstratio, videlicet, quod inter, a, b, non esset linea ducta: sed esset spatium, quod inter duo puncta debet diuidi iure proximitatis: in dicta linea, c, d, diuidit dictum spatium directo per medium, ita quod quicquid est supra, est magis propinquum, a, et quicquid est infra, est magis propinquum, b, etiam si linea, c, d, extenditur in infinitum. Apparet etiam ex dicta figura alia demonstratio, videlicet, quod supra unam lineam, vel basim rectam due linee circulozum equalium se protendant, et a puncto ubi se praecident ducatur linea ad punctum qui est in medio distantiae utraque, illa linea perpendiculariter cadit ad angulum, et facit rectum ab utraque parte, ut patet ad oculum: et probatur ex precedentibus. Quod si dicta linea diuidit spatium per medium, apparet quod non flectitur versus aliquam partem, et sic facit angulum rectum ab utraque parte, et ista sunt multum necessaria ad cognitionem sequentium, etc.

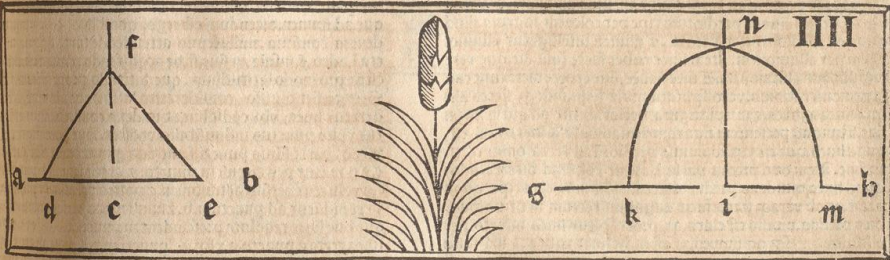
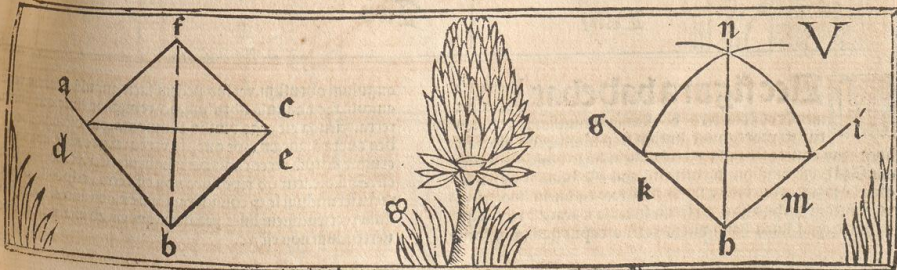

Figura ista est facta ad ostendendum, quomodo si in ea posita supra illum punctum alia linea recta, et perpendiculariter ducatur, ex his que posita sunt, de necessitate concluditur. Sit igitur linea posita, a, b, et in ea punctus positus, c, supra quem volo aliam lineam directam perpendiculariter ducere faciam igitur ab utraque parte illius puncti duos punctos eque distantes, d, e, deinde assumam duas equalis lineas cum duabus virgulis, vel chordulis, et unam ponam super puncto, d, aliam super puncto, e, et ambas coniungam per modum trianguli in puncto, f, postea ducam lineam a puncto c, posita usque ad punctum, f, dico igitur quod illa linea recte quod perpendiculariter cadit supra datam in puncto dato, ut hic ostendit, quod facit angulum rectum ab utraque parte, et probatur sic, *Euclides*. Del breui, sic, data linea, g, h, et in ea ponatur punctus, i, supra quem volo recte, et perpendiculariter lineam

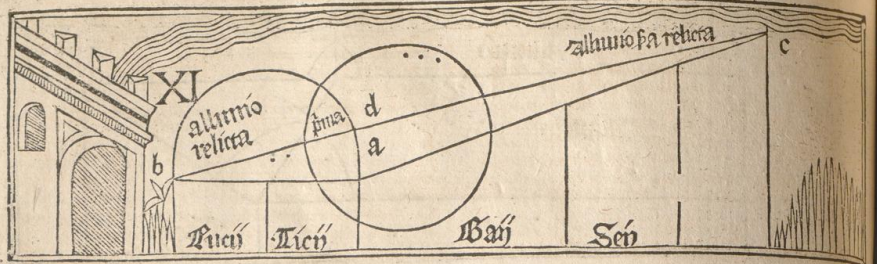
ducere, faciam duos punctos eque distantes, ad punctum datum, ut, k, m, deinde ponam pedem circuli usque ad punctum, n, et extendam usque ad punctum, k, et volum illam partem versus quam volo illam lineam, deinde ponam pedem circuli in puncto, m, et extendam usque ad punctum, k, et simili modo volum. Sequitur quod ille linee circulares se inuicem secabunt in puncto, n, dico igitur quod si a puncto, n, dato ducatur linea ad punctum, i, perpendiculariter, et recte cadit supra dictum punctum, i, eadem ratione qua supra probatum est in precedenti figura. Quando que supra unam basim rectam due linee circulozum equalium se praecident, et a puncto ubi se praecident, ducitur linea ad punctum qui est in medio distantiae, et super illos duos punctos linea in infinitum producta, semper recte cadit, ut patet ex his que dixi supra in prima figura, hoc etiam patet ex his que dicta sunt, quia dicta linea cadens ab utraque parte, facit angulum rectum.

is, hic veritas
hic gloriatio
si fundam
mi delinam
gis perfone
in per crico
do nostrum
imus postea
tem arbor
sic peti arbor
quam vna
am, de cano
a potest vna
a lege, hoc
elata est
t, vel pro
o infecto
t dicta leg
puras igitur

um per me
recta fme
ma linea
tima line
m filum
ret, line
m scdm
bifurcat
que line
ad scdm
sed vna
ortus et
si se ve
quam p
est casu
5, h, Con
cedent
is esse
sentim
no illu

recte, sed per
sic linea, a
et ab alia part
: et in ea punct
la partem
id erit: R
cadit, si con
quadrant
illis est
am que sup
ra, ducatur

Sta figura facta est ad declarandum illud quod dictum est in precedenti: si enim poneretur simpliciter totam alluionem esse diuisam, qualiter esset fienda diuisio, apparet ex dictis in tribus preced. figuris. Sed pone flumen primo per alluionem diuisisse illam partem que continetur infra lineam rubeam ductam supra predium Tici, et Luci, dico primo quod tota illa alluio esset Luci et Tici, quorum predijs adhaeret, et Caius nihil habebit facere ibi. Secunda vero alluio, diuidetur, ponendo alluionem primam pro ripa, ut sic inter ipsam et predium Tici, et Seh, ducatur linea per medium secans ex doctrina data in preced. Sed opponitur, quod de alluione prima debeat pro

adhaerere Luci, nam inter predia Luci et Tici, et Seh, sunt tres anguli, nec que faciunt angulum in puncto, dicitur sic pars alluionis habet duo latera, ut ostendit linea crocea, b.c. ergo illa debet diuidi iure pro, iniquitatis, ut dictum est. Sed pars illius alluionis est magis propinqua predio Tici, quod patet quod super puncto b. nec alluionis prime posito in linea rubea, secatur per lineam croceam, ut in puncto, dicitur ergo circulus qui tangit punctum b. predium Tici, tantum occupabit partem de predio Tici, ut ostendit circulus azureus. Respondeo, hoc quod aliter accretur in re propinquitatis, habet locum quando illud, de quo accretur, ageretur neutrius fundo coheret, ut insula quando unius coheret et alij non semper illi cedit cui coheret, nec ostenditur propinquitatis alterius, ut ff. de acqui. rerum domi. l. insula in primis.

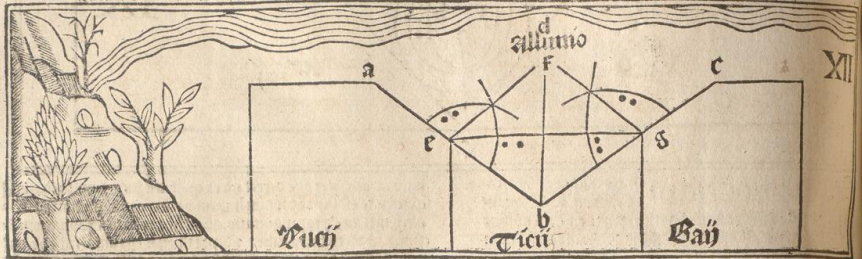
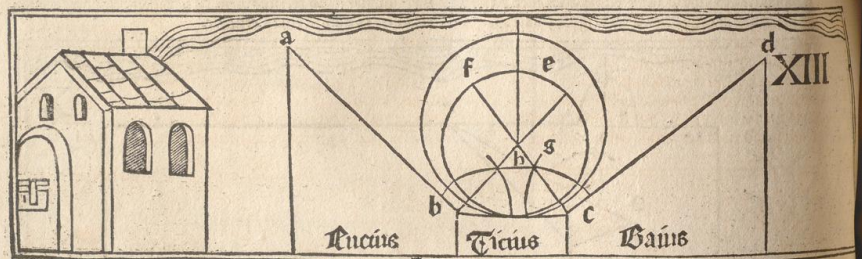

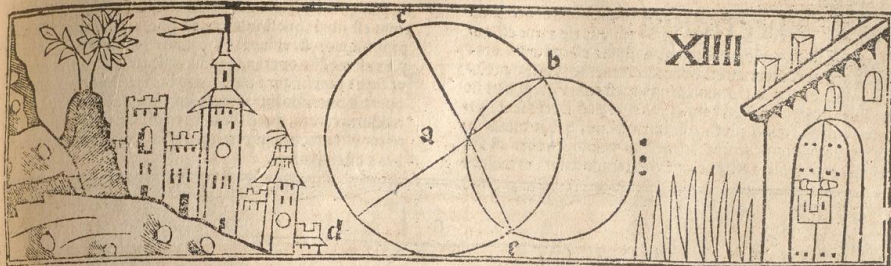
Figura ista facta est, ut ostendatur, quod predia quedam possunt esse quibus de alluione non debetur vsus ad flumen, sed ante interm. oritur, ut si ripa continetur inter duas lineas, scilicet a, b, et c. facit angulum in puncto, b. qui angulus cadit quasi in puncto predij Tici. Primo ergo si linea rubea diuidens per medium, ut linea, b. ut probatum est in viij. figura. Et quoque quod quicquid est ad eam lineam, versus caput fluminis, cedit illi ripae, a, b. quicquid est ab illa linea infra versus finem fluminis cedit illi ripae, b, c. et hoc ratione propinquitatis, ut dictum erit, nec predium Tici debet diuidere sur

periori vicino et inferiori, et si bene respicias punctum dicitur predia cadit in lineis rectis secundum se. Debet ergo quid dicitur de super eam lineam directam, ut ostensus est in sexta figura, ostendit linea, e, f, et linea, g, h, sic in puncto, f. potest contingere agrum Tici finitur et interm. oritur. Si enim transtret ultra, et si linea coqueretur, nec iret recta ut si volueris lineam croceam caput fluminis, vel si transtret ultra, b, d. daretur punctum ripae, qua deberes iure, primitatis, quod iura prohibent, et si ponatur alluionem sic simpliciter accretisse. Sed si poneres, ut in creatur in totum angulum predij Tici, vique ad hunc punctum, e, m, e, g, tunc deberet fieri diuisio, ut in sequenti figura.

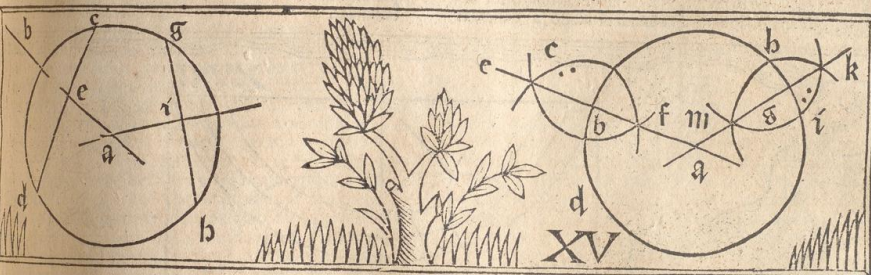
Et figura differt a preced. nam hic ripa continetur tribus lineis, scilicet a, b, et c. et d. et habet duos angulos, scilicet in puncto, b, et in puncto, c. tota igitur haec alluio debet diuidi iure propinquitatis, que tota continetur infra plura latera. Primo igitur ducatur linea rubea per medium super angulum, b. et sit linea, b, c. deinde ducatur linea per medium diuidens super angulum, c. erit linea, e, f. que due linee secabunt se in puncto, g. dicitur ergo quod portio alluionis pertinet ad agrum Tici in dicto puncto, g. scilicet, quod si sit supra super puncto, g. vtriusque

linea punctualiter tangeret, ergo ille est punctus in quo vtriusque propinquitatis terminatur. Si vero excederet, et velles faceretur punctum, c. tunc vni partium accederet, et ab alia distaretur, quod autem est intra illud triangulum, b, g, c. pertinet ad predium Tici iure propinquitatis, quod patet, quod in triangulo, b, g, c. ducitur per centrum vnius circuli, in puncto, b, quod tangit punctualiter ripam Tici, nullam aliam ripam tangit, et Luci, et Caii, per lineam directam ductam vique ad punctum, g. et hoc sufficit de ripa que habet lineam, vel lineas rectas, et stat videre de ripa que habet lineam, vel lineas curvas.

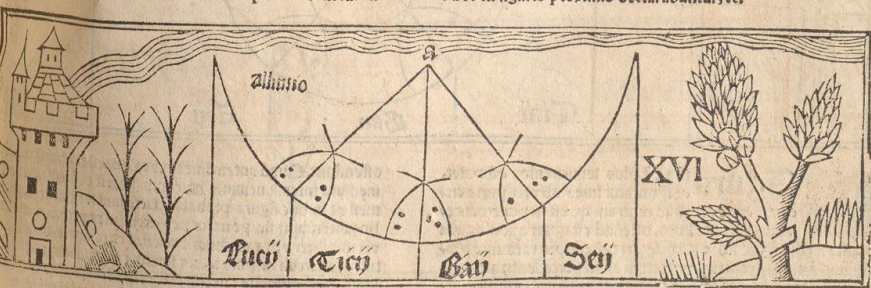
Evidentiam eorum que
 dicenda sunt de figura circulari, sciendum est, quod
 circulus est figura plana, vna quidem linea continens
 eamque circumferentia nominatur, in cuius medio punctus est
 a quo omnes lineae ad circumferentiam existentes sunt sibi in
 eam aequales, vt dicit Euclides in prima figura. Nam centrum
 est in puncto, a quo omnes, i. lineae inde existentes sunt sibi in
 eam aequales, & si plures ducerentur, idem esset. Item appa-
 ret, quod omnes lineae predictae circumferentia in centrum
 faciunt angulum. Item praemittitur quod totum illud quod est in
 circulo infra aliquas lineas ductas est magis propinquum illi

parti circumferentiae, que in punctis duarum linearum terminas-
 tur, vt verbi gratia assumas partem circumferentiae, b. c. & duc li-
 neam rectam ad centrum, & facit triangulum, b. a. c. & dico quod
 quicquid est infra illum triangulum est magis propinquum illi
 parti circumferentiae, b. c. quam alicui alij, quod patet ad sensum,
 & potest probari. Nam ponatur centrum in aliqua parte infra dis-
 ctum triangulum, vt si illum ducatur circulus azureus, qui tan-
 git punctualiter dictam partem, b. c. dico quod nullam aliam par-
 tem circumferentiae tangeret, ergo illi magis propinquum. & idem
 dicendum est de eo qui continetur infra illum triangulum, b. a. d.
 a infra illum triangulum, a. b. d. & a. e. d. supra illum triangulum,
 c. a. e. vt euidenter apparet, &c.

Quia in precedenti dictum
 est, quod lineae sunt ducende a centro ad circumferen-
 tiam, & quandoque ignoratur vbi sit centrum, & ideo
 expedit, quod ducatur linea a circumferentia versus centrum, vel
 quod centrum inueniatur: ideo facta est haec figura, que duos huius
 beat circulos, & sic hoc fieri docet duobus modis. Primo sic, sit
 centrum, quod opponatur in circumferentia vnus punctus, b. & ab
 vtraque parte eiusdem puncti duo alij eque distantes, c. d. dein
 ducatur linea recta, c. d. & istius linea inueniat medium in pun-
 cto, e. deinde ducatur linea recta, b. c. dico quod si necessitate ista va-
 dit vnde dicitur supra centrum, scilicet punctum, a. vt probatur in prae-
 secundi libri Euclidi, hoc etiam patet, quia idem in alia parte cir-
 cumferentiae ponatur punctus, f. & ab vtraque parte duo puncti
 eque distantes, g. h. deinde inueniatur medium dicte lineae in
 puncto, i. deinde ducatur linea a recta, f. i. dico quod ista de necessitate
 vadit versus centrum, & si ultra protendatur linea, b. c. & linea,
 f. i. secum in puncto, a. vbi est centrum. Concluditur ergo,
 quod si vbi dicitur lineae se secant, de necessitate est centrum, hoc
 etiam fieri alio modo ad idem tenendum, docet secundus circulus
 istus. Ponitur enim quod sit circuli centrum qui non videtur in

puncto, a. ponatur in circumferentia punctus, b. & ab vtraque par-
 te eiusdem puncti duo alij eque distantes, c. d. deinde ponatur
 pes circuli in puncto, e. & extendatur vsque ad punctum, d. & vo-
 luatur supra, & infra circulum, eodem modo ponatur pes circuli
 in puncto, f. & extendatur vsque ad punctum, e. & sic ille due li-
 neae circulares duete se secabunt extra circulum in puncto, c. &
 ita in puncto, f. ducatur igitur linea, c. f. dico quod illa de necessi-
 tate vadit versus centrum, & eodem modo si in alia parte circuli
 idem fiat, vt ponatur in circumferentia punctus, g. & ab vtraque
 parte duo puncti eque distantes, h. i. deinde voluatur centrum
 supra, b. & supra, i. vt in precedenti dictum est, & sic dicte lineae se
 secabunt in puncto, k. & in puncto, n. ducatur ergo linea, k. n. re-
 cta, tunc ista ducit ad centrum, & sic in illo puncto vbi secabunt se
 lineae, a. e. & linea, k. n. ibi erit centrum. His praemis ad euiden-
 tiam dico, quod ripa praedictorum que habet lineam circularem
 quandoque habet se vt continens, quia infra circulum dimissa est
 alluvio, quandoque habet se vt contentum, quia alluvio conti-
 net circularem ripam: si primo modo, tunc aut ripa continens li-
 neam circularem, continet minus semicirculo, totum autem cir-
 culum continere non potest, quia sic flumen non haberet exitus,
 & haec in figuris praeritis declarabuntur, &c.

us in quo
 & vellet
 eret, & ab
 m. b. g. c.
 patet, quod
 n puncto, g.
 ripam tangit
 in vltimo
 l. lineae rectae
 rem.

us in quo
 & vellet
 eret, & ab
 m. b. g. c.
 patet, quod
 n puncto, g.
 ripam tangit
 in vltimo
 l. lineae rectae
 rem.

Tractatus Bartoli

Shec figura inspicitur tota, continetur vna ripa que est minus circulo, et ab ipsa ripa alluio est contenta, et omne contentum est minus continente, unde de alluione non potest dicitur tantum, quantum est ripa. Item licet sit vna linea, tamen quia est rotunda, habet duo latera se respicientia, ideo id quod continetur intra ipsam, debet diuidi in re propinquitatis vt in precedentibus demonstratum est: in quolibet ergo puncto vbi fines predicti terminantur, vt inducat

lineam que respiciat centrum, secundum figuram, quo factum est illud, quod infra duas lineas continetur et est repropinquo est, vt supra probatum est in eij figura, et quomplex est modus operandi, adducenda est linea versus centrum operis, ducendo lineam rubeam vsque ad flumen, ad hoc, reddatis certis, quod ille linee respiciunt recte centrum, vt rietur vltra flumen in puncto, a, vt linee croce ducite versus beas ostendunt, &c.

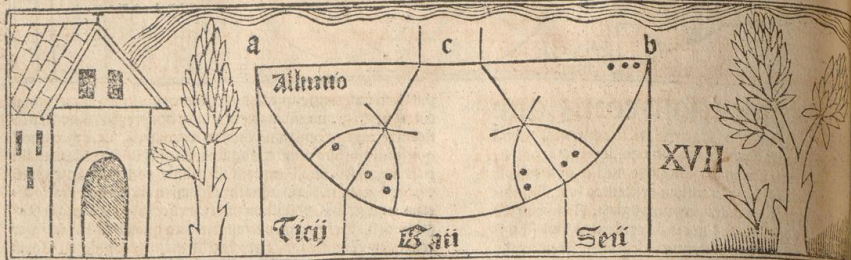

Figura hec differt a precedenti, id vero, quod est supra lineam azuream, etiam a puncto, a, vsque ad punctum, b, diuidam, ac sibi flumina pa recta, vt linee recte ostendunt, et in precedentibus, plures etiam batum, &c.

est in precedentibus, id vero, quod est supra lineam azuream, etiam a puncto, a, vsque ad punctum, b, diuidam, ac sibi flumina pa recta, vt linee recte ostendunt, et in precedentibus, plures etiam batum, &c.

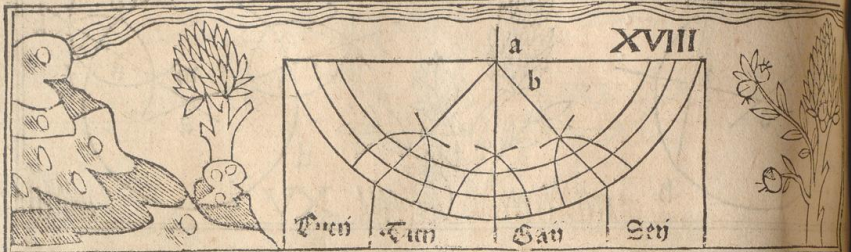

Figura ista continet semicirculum, quod apparet, quia linea recta transiens, s. p. diametrum applicat extremitates suas ad vtramque partem circumferentie, vt patet ex linea azurea supra centrum, a, et diuiditur sic. Semicirculus est figura plana diametro circuli, et mediate circumferentie contenta, vt habet in i. Euclidis. In hac igitur figura dico, quod omnia predia media, que continentur infra ipsum semicirculum habebunt de alluione pro rata vsque ad centrum, supra illud nil possunt habere, ratio, quod in illo centro potius eorum terminatur in puncto, qui punctus est illius latitudinis, in puncto est cuius pars non est. Sed supra illi punctum linea quedam directa, vt ostendit linea azurea, debet supra illi punctum fieri directio pro modo latitudinis cuiusque predij, vt dicit rex. in l. inter

eos. ff. de acquir. re. do. Sed latitudo illa est s. illius puncti, qui pertinet ad predia media scilicet Ticij, Baii, et Seij, vt dicit rex. go. c. c. Quicquid igitur est s. illud centrum, pertinet ad predia que sunt in extremitatibus, scilicet ad predia Ticij, Baii, et Seij, in eos linea per perpendiculariter directa supra illud centrum, vt ostenditur super lineam rubeam, et predicta sic simpliciter pro naturam ripam esse circulearem, et alluionem sic simpliciter accreuisse, in g. andum est enim, quod sic circulariter accretum, vt ostendunt due linee croce, sic circulariter ducite versus centrum, que due linee sunt poste extra eam, et eodem modo intelligo accreuisse vsque ad centrum. Sin autem propter quod in vna parte alluio appulerit postea in alia, tumperit de set fienda diuisio, patet ex predictis in decima figura.

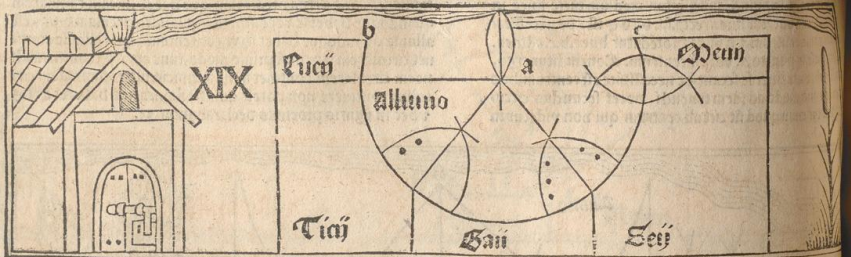
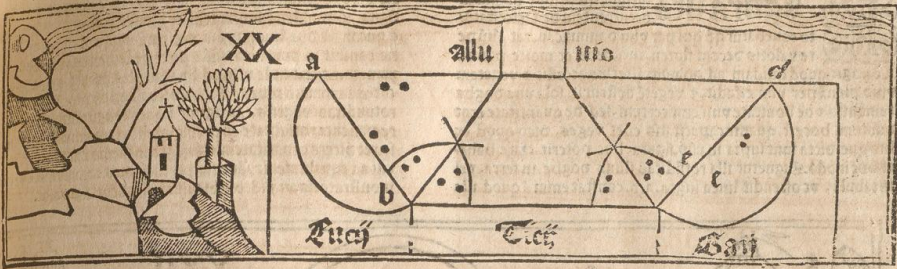

Figura ista est plus semicirculo, quod patet, quia si ducatur linea ab vna parte circumferentie ad aliud centrum, quod est in puncto, a, et maneret in illa linea, dicitur est igitur quod omnia predia media, scilicet Ticij, Baii, secari debent pro rata iure proportionitatis vsque ad centrum, vt dictum est in precedentibus: a centro vero supra, debent esse eorum predictorum, que sunt ab vtraque parte extremitatis, scilicet ad flumina Ticij, Baii, et Seij, vt linee rubeae ducite

ostendunt. Quod autem linea rubea, que est s. centrum, v. d. medium inter Ticij, Baii, et Seij, non potest de facili inueniri, men vt in hac figura probatur, facte sunt ibi linee croce, hoc ostendunt sic, ponatur pes circuli in puncto, b, et extendatur vsque ad centrum, et ducatur circulariter, deinde ponatur pes circuli in puncto, c, et similiter extendatur, et ducatur confiteretur vbi ille: vt linee se respiciunt, et ab aliis punctis ducatur linea recta illa de necessitate secat per medium, &c.

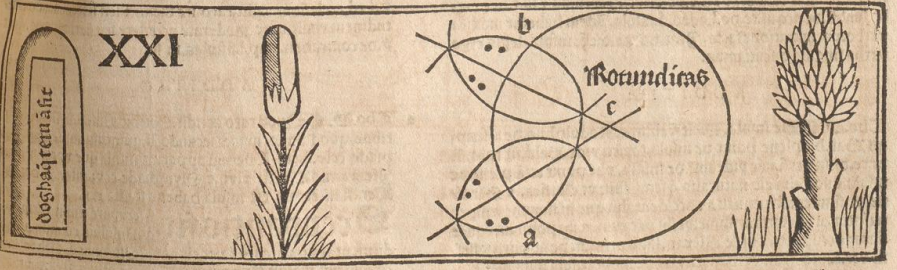

Ec figura differt ab omnibus precedē-
 tibus, nam in illis alique cō-
 tinent vna linea recta, alique plurib⁹ lineis rectis,
 alique linea vna circulari. Ista vero continetur tri-
 bus lineis quae due sunt circulares: vt a b. que est prima. c. d.
 q̄ est prima. alia media. b. c. dico ergo, qd̄ primo vna linea recta
 crocea. ab. totū infra illam lineam i ante quam ripam contentū,
 est p̄dictū Luchj, & de illo ad Titū nil pertinet. nec iure propius
 quātā necture adberentiū. vt patet ad sensum, & eodem modo
 ducatur alia linea crocea recta. c. d. & illud totum pertinet ad
 Titum. ad Titum vero nihil eadem ratione. quo facto reman-
 neret figura tribus lineis rectis contenta. et sic qualiter diuisio
 debet fieri, apparet ex r̄ij. figura supra posita. et hoc ostendat
 lineae dūte rubee. Illud etiam notandū est vniuersaliter qd̄
 concavitates que sunt in ripa p̄dictā, si sunt ita irregula-
 res qd̄ in p̄dictis figuris non cadant, debent reduci ad regu-
 laritatem. vt. titudinem, vt hac figura factū est, nā portus qui
 sunt in insula, ipsius esse insule dicuntur: vt ff. de publican. l. 2. es
 sit. portus autē est quidam locus conclusus, seu quodam concav-
 itatis q̄ est in ripa: vt ff. de verb. sign. l. portus appellatus. ita
 concavitates q̄ sunt in ripa p̄dictā debent esse ipsius p̄dictā.
 de figuris irregularibus? dicta sunt vt si quando reperitur ad re-
 gulatitē reducantur. que figure irregulares sunt infinite, nec
 de eis potest dari doctrina, nisi reducantur ad figuras regula-
 res. Heteroz. quedam dicitur de linea recta que declarant
 questionem occurrentem de facto inter dominos molendinorū
 superioris: dominos molendinorū inferiorū. erat nāq; pactū qd̄
 cl. vltra molendini superioris, non possit eleuari altius, nisi ad
 certam clausū inmissam in quadam colūna existente ab vna parte
 fluminis. versus litē ipsius fluminis, accidit vero quod ab alia
 parte fluminis nulla colūna reperiebatur. neq; aliquis clausus,
 nisi solū ab illa parte de qua actum fuit inter dominos molen-
 dinorū. Querebatur quantum ab alia parte fluminis, de qua
 nihil actum erat. an dīs inferioris molendini possit, vel debeat
 altius eleuari clausuram. dubiū erat: q̄ tū tantū vnus punctus
 datur. a quo linea debet duci. scilicet ille clausus qui est in colū-
 na solū ab vna parte fluminis. ab alia vero parte fluminis non
 sit punctus. videt qd̄ ab alia parte fluminis vbi colūna no. fuit
 immixta. neq; clausus possit altius eleuari clausuram, dominus
 molendini inferioris. & aquam ducere in quacūq; parte vult.
 patet qd̄ ab alia parte non sit positū aliqd. qd̄ declarat, quā-
 tum ducatur in altum. vel clausura non poterat dari ibi ali-
 qua comparatio. argu. l. in testamento quidam scripserat. ff. de
 cond. demon. Sed respondet qd̄ illa verba que dicūt qd̄ clausu-
 ra non possit eleuari altius illo clauo. debet intelligi de tota
 clausura. nō de fern. vrbano. p̄d. l. si seruitus imposta. & sic
 debet intelligi prout ille clausus respicit totam longitudinem &
 latitudinem clausure. per directū linea tranſducta. arg. C. de edi.

piuili. & d. inter eos. de acquir. rer. domi. Qualiter autem
 linea directa tranſducatur, apparet. si ex illo clauo extrahatur
 chordula versus aliam partem ripae. deinde super illam chordula-
 lam plūbū. seu perpendiculari ponatur. & si quidem chordula
 plūbi illa chordula clauo ducta facit angulos omnes recte. dmo
 dū recte crucis linea est recte ducta. Si vero anguli essent aliq̄
 acuti & aliqui obrusi. sic linea autē esset nimis erecta. vel nimis
 depressa: vt patet ex bis. que dicta sunt s̄. in secūda figura. Item
 faciunt p̄dicta in arg. ad aliud quod sepe occurrit de facto ma-
 xime in instrumentis diuisionū. vt sepe apponitur. qd̄ vnus ha-
 beat a tali loco ad talem prout trahit per directū. de quorū ver-
 borū significatione quandoq; videtur dubitari. Dico igitur. quod
 quandoq; in instrumento apponitur totus locus per que de-
 bet duci. scilicet latitudinis. quandoque ponuntur extremita-
 tes limitate. quandoq; ponit vna extremitas limitata. alia ve-
 ro obscura. Primi casus exemplū. dicit instrumentū. qd̄ quis
 quid est a tali via. vel a tali flumine circa secundū quod p̄tra-
 hitur per directū sit primi quod vero est vltra. sit secūda. & hoc
 a quod dicit per directū debet intelligi prout via. vel flumē va-
 dit. & licet non videtur recte. tamen rectum appellatur secundū
 quod curuus est directus: vt ff. de excusatio. l. no. solum. §.
 annus aut. ibi. viam rectam dirigens. &c. Secūdi casus exem-
 plum. si dicatur a tali termino. vique ad talem prout trahit per
 directum sit talis. tunc verum est quod rectitudo est ab vno pun-
 cto ad alium effectū. vt dictum est in prima figura. Tertij casus
 exemplum. quod talis primus habeat a tali termino prout tra-
 hit per directum. nam licet terminus ipse sit rectus. & punctua-
 lis vt partes declarant. tamen ad nullas partes duci potest li-
 nea recta. nisi secundum quod terminus est. altus. vel profundus.
 latus. vel strictus. acutus vel planus. rotundus in quodam co-
 lumne vel quadratus. Et ad hoc dico quod lapides qui ponuntur
 pro termino consueuerunt poni taliter quod in certam parte
 tem videntur respicere. vt si lapis est longus: non enim debet
 respicere a lateribus. sed per directum a parte ante acuta. Et ita
 vidi rusticos antiquos dicentes. quibus est standum in istis. vt
 ff. de leg. 2. l. si chous. uncto c. quia indicante. extra de prescri.
 Et qualitate ergo termini hoc perpenditur. vel si qualitas ter-
 mini hoc nō induceret. tunc esset aduertendus quod si terminus
 ille esset prope aliquam sepe vel limites. qd̄ ab illis limitibus
 ducatur linea recta. hoc est quod angulum rectum dimittat in ri-
 pa. quod qualiter fiat. in superioribus clare declaratum est. Con-
 sulo nō qd̄ qui talia instrumenta cōponunt. curent clarius expo-
 nere. & hoc de linea recta. & a vero. que dicta sunt de linea rotun-
 da. faciunt argumentum. imo determinant questionem nō. de fa-
 cto emergentem. prout in sequenti figura declarabitur. &c.

ADDITIO

a T b D C Per directum. Vide Selym. in capi. olim. de excepti. vbi plene.

am. quo factu
 in etur & illi
 figura. & cetera
 a versus ceteris
 ripis tribus
 vinctis. ad hoc
 te centrum
 e dūte veris

lineam asperam
 am. ac floribus
 den. plantis

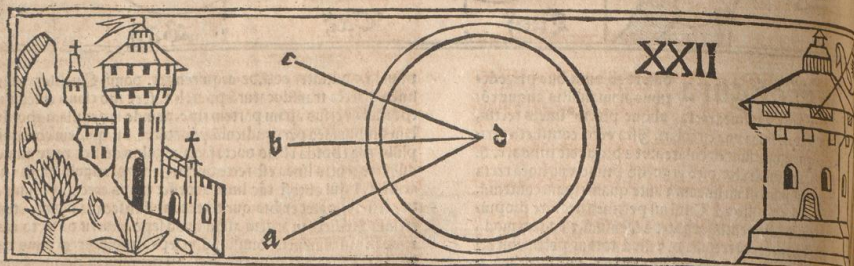
illam p̄tra-
 dit. & licet non
 videtur recte. ta-
 men rectum appel-
 latur secundū
 quod curuus est
 directus: vt ff. de
 excusatio. l. no. solum.
 §. annus aut. ibi.
 viam rectam diri-
 gens. &c. Secūdi
 casus exemplum.
 si dicatur a tali
 termino. vique ad
 talem prout tra-
 hit per directum
 sit talis. tunc ve-
 rum est quod recti-
 tudo est ab vno
 puncto ad alium
 effectū. vt dictum
 est in prima
 figura. Tertij casus
 exemplum. quod
 talis primus ha-
 beat a tali termino
 prout trahit per
 directum. nam
 licet terminus ipse
 sit rectus. & punctua-
 lis vt partes
 declarant. tamen
 ad nullas partes
 duci potest linea
 recta. nisi secū-
 dum quod terminus
 est. altus. vel
 profundus. latus.
 vel strictus. acutus
 vel planus. rotun-
 dus in quodam
 colūne vel quadra-
 tus. Et ad hoc
 dico quod lapides
 qui ponuntur pro
 termino consue-
 uerunt poni taliter
 quod in certam
 parte tem videntur
 respicere. vt si
 lapis est longus:
 non enim debet
 respicere a lateri-
 bus. sed per
 directum a parte
 ante acuta. Et ita
 vidi rusticos
 antiquos dicentes.
 quibus est standum
 in istis. vt ff. de
 leg. 2. l. si chous.
 uncto c. quia
 indicante. extra
 de prescri. Et
 qualitate ergo
 termini hoc
 perpenditur. vel
 si qualitas ter-
 mini hoc nō
 induceret. tunc
 esset aduertendus
 quod si terminus
 ille esset prope
 aliquam sepe vel
 limites. qd̄ ab
 illis limitibus
 ducatur linea
 recta. hoc est
 quod angulum
 rectum dimittat
 in ripa. quod
 qualiter fiat.
 in superioribus
 clare declaratum
 est. Consulo nō
 qd̄ qui talia
 instrumenta
 cōponunt. curent
 clarius exponere.
 & hoc de linea
 recta. & a vero.
 que dicta sunt
 de linea rotunda.
 faciunt argumen-
 tum. imo determi-
 nant questionem
 nō. de facto
 emergentem. prout
 in sequenti
 figura declarabitur.
 &c.

15. centū
 de facili
 vincto. b. & cetera
 larter. dicitur
 ndatur. & cetera
 is. & ab alio
 per mediantem

Tractatus Bartoli

Figura ista dirimit questionē magnam
occurrentem de facto: statum
to caueatur qđ qui per vim d'inniciuerat allū de
re valois decem floren. iuri. deberet morte puniri.
Contigit. quod quidam ad domum alterius accessit. & vegetem
vino plenā per vim effudit. & vegetē destruxit. sola vna dogba
temansit. & de bonitate vini erat certum. sed de quantitate erat
dubium. hoc est. quante capacitatis esset vegetes. dico quod ex
his que dicta sunt supra in rūs. figura. hoc poterit clare haberi
ri hoc modo. Signetur illa rotunditas illius dogbe in terra. vel
in tabula. vt ostendit linea nigra. a. b. constat enim. quod illa

est pars rotunditatis totius vegetis. super illam partem facta
signa ad diuidendum centrum. in illa rūs. figura dicitur
& ducantur due linee. que se p'escindant. quod est certum p'lo
puncto. c. & extende vsq; ad lineam. a. b. & perficias circulum. &
ostēdit circulus rotundus datus. dico quod de necessitate illa
rotunditas vegetis. Sic igitur habes longitudinem et rotunditatem
remanente rotunditate ex circulo quilibet communis. & ostēdit
seiret dicere capacitatem. & si vegetes in medio esset. & ostēdit
illi ad equalitatem reducitur per mentores communis. vt d'ostēdit
monstratoris. vt videbis breuius in sequenti figura. &c.

Ista figura facta est ad demonstrandū
idem. quod p'cedens. sed
breuius. Constat enim. quod dogba vegetis habet
duas lineas circulares. scilicet interiores. & exteriores
rem & interior est minor. & quilibet respicit vni. centrum. Item
dogba vegetis habet duas lineas rectas. scilicet ab extremitate
se exteriori vsq; ad extremitatem interiori. Sed duo p'icti ex
teriorēs illarum linearum magis distant ab indice. quam duo
interiores. & ideo si dicte due linee p'iorabantur. necessariū est
iungi. vt dictū est in prima figura. sic ergo grossities vni^o dogbe.
vel duarum. satis patet. vt ostendunt linee. a. b. c. ab exteriori cir
culo. vsq; ad interiorē. deinde ducantur linee dogbe recte ab
vtraq; parte. & iungant se in puncto. b. d. ipsum enim. d. est cen
trum circuli interioris. & exterioris. voluas ergo circulariter. et
habebis grossitiem vegetis. &c.

itin. An autem ciuitas Venetiarum dicatur insula. Dicitur
quia non habet spheram terre. sed est fundata in alio
& nullus alius appellatur insula. vt patet infra. de re. do. in
per alluionem. & ita in specie consultit Bal. in cons. con
in ij. vol. incip. quidam euerunt. & vide in cons. sequen
ter Jas. in l. si insulam. ff. de verbo. obliga. scripsi plene in
tract. de Venete vrbis libertate. & eundem Imperij dignitate.
p'iuilegijs. & in p'iuilegio xxxviij. in response. ff. arg. q' d'ostēdit
no v'edi Serenissimo principi do. Andree. & c. ex l. d. d.
fi. r. a quibus Alex. filius meus doro habuit officium notari
tus. supra consulum in vita sua.

¶ Singulorum verborum d. §. insula. dicitur.

Insula. Est locus circū datus. quos qui cum
vt ff. de acqui. re. do. l. insula. Vel aliter. insula dicitur
tur domus in mari. que est quasi insula. Dicitur insula
la quasi in salo. id est in salo posita. secundum Iulianum. nota
eat gl. in verb. insulam. ff. de verb. obli. l. si insula. cum simi.

Que in mari. Mare est collectio aquarū multarū
salinarum. Proprie enim mare ab
maritudine dicit. & oportet quod cum magno continetur. alius
enim licet mare appellatur. mare non est. sed magis laguna
vel lacus. vt dicimus de mari Galilee. qđ in sacra scriptura
re appellat. tamen stagnū sive lacus est. tūc iuris p'uat. vel
publici vt flumen est. vt p'ce. lib. dicitū est. §. in verbo. l. i. c.
Nascitur. Nasci dicitur cum primo dicitur appo

Quod raro accidit. ¶ Raro accidit
ertitise memoria est. qđ vero plus euenit frequēter. accidit
cinus. vt ff. de legib. l. nā ad ea. seq. & hoc in his que d'ostēdit
consuetum ordinem in natura non habent. alias enim non
nus euenit quam sit consuetum ordine nature. raro euenit
dicimus isto anno. si secundum consuetudinem non p'uat. et
quenter. si plus cōsuetudine. Sicut supra de edil. edic. l. q' d'ostēdit
Simile est in moribus. quia qui minus consuetudo more ad locū
vel ad ecclesiam vadit. raro tre dicitur. sed si secundum cōsu
tudinem vadit. tunc moderate accedat. seu fieri dicimus. §. q' d'ostēdit
ff. de contraben. emp. l. si insula. in fi.

ADDITIO.

Tractatus De insula. do. Bar.

Ist tractatum de
Alluione. superest vt de insula
deamus. de qua sic ait lex. Insula que
in mari nascitur quod raro accidit. oc
cupantis fit. quando nullius esse cre
ditur. & in flumine nata quod frequen
ter accidit. si quidem mediam partem
fluminis tenet. communis fit eōm. qui
ab vtraq; parte fluminis prope ripā p'cedit. pro modo
latitudinis cuiusq; p'cedit que latitudo prope ripam fit. quod si
alteri parti proximior sit. eorum est tantum qui ab vna parte ri
pam possidet p'cedit. quod si vno latere prorupit flumen. & alia
parte nonus riuus fluere ceperit deinde nonus iste riuus in ves
terem se conuertit. ager. qui a duobus riuis comprehensus in
formam insule redactus est. eius est. scilicet cuius & fuit. bec verū
ba sunt ff. de acqui. re. do. l. adeo. §. insula. Idem habetur modica
verborum mutatione facta. Insit. de re. do. §. insula. legis ergo
verba singula d'ostēdit.

ADDITIO.

Tho. D. C. De insula. Dicit Seli. in c. Rodulphus. de rescrip.
qđ Bar. hic plene ponit de insula. tamen vide Bald. in rubi. ff.
de re. do. in versi. nūc videam^o de insula. vbi ponit etiā plene de
insula. quod alia est naturalis qđ semp fuit. vt Cosica. & Sardi
nea. & similes. alia casualis & accidentalis que in flumine semper
nascitur. at in mari rarissime. vt ibi per eum. & ibi ponit. an conce
ditur occupanti. & vide Alexan. l. in princ. ff. de acqui. posses.
in ver. capio gl. in verb. mari. & ibi ponit de insula nata in fluminis
ne. & Bar. & Beron. in suo tract. de seruit. rubi. p'cedit. in rubi. de

Tho. D. C. Quod raro accidit. Scribit Euseb. in lib. de temp.
ribus. quod anno mundi secundo. §. quintum millesimum. Olympi
piade. c'lv. iuxta Theram apparuit insula que vocatur Theram.
Item anno Christi c'lvij. & Olympiade cccv. inter Theram &
Teram exorta est insula habens stadia xxx.

Occupantis fit. qui insulam eo animo ingre
ditur. vt totam occupet nec esse necesse. vt omnes glebas in
circumambulet. vt ff. de acqui. poss. l. ij. in prin. & filius iuris do
minum. per rationem que sequitur. &c.

ADDITIO.